

Qazaqstan Respublikasy Zaǵnama
jáne quqyqtyq aqparat institutyynyń

JARSHYSY

gulymi-quqyqtyq jýrnal №3 (74)-2023

Құрылтайшы және баспагер:

«Қазақстан Республикасының
Заңнама және құқықтық
ақпарат институты» ШЖҚ РМҚ
2006 жылдан бастап шығады
Журналдың материалдары

www.zqai.kz

сайтында орналастырылған
Заң ғылымдары бойынша диссертациялардың
негізгі ғылыми нәтижелерін жариялауға
арналған басылымдар тізіліміне енгізілген
(ҚР БҒМ БҒССҚК 14.02.2022 ж.
№38 бұйрығы)

Редакциялық кеңес құрамы

Сәрпеков Р.Қ. – з.ғ.к., Қазақстанның еңбек
сіңірген қайраткері (Астана, Қазақстан) –
(төраға)
Абайділинов Е.М. – з.ғ.д. (Астана,
Қазақстан)
Абызов Р.М. – з.ғ.д. (Барнаул, Ресей)
Бельх В.С. – з.ғ.д. (Екатеринбург, Ресей)
Губин Е.П. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Мельник Р.С. – з.ғ.д. (Астана,
Қазақстан)
Моисеев А.А. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Муромцев Г.И. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Рахметов С.М. – з.ғ.д. (Астана,
Қазақстан)
Малиновский В.А. – з.ғ.д. (Астана,
Қазақстан)
Увзила Шапақ – з.ғ.д. (Астана, Қазақстан)

Бас редактор

Дүйсенов Е.А. – з.ғ.к.

Редакциялық алқа құрамы

Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)
Байниязова З.С. – з.ғ.к. (Саратов, Ресей)
Жанғарашев Р.М. – LL.M (Астана,
Қазақстан)
Ишекеев К.А. – з.ғ.д., доцент (Мәскеу, Ресей)
Қазбаева Ә.Ғ. – з.ғ.к. (Астана, Қазақстан)
Қалиева А.Ө. – (Астана, Қазақстан)
Қаржаубаев С.С. – з.ғ.к. (Астана, Қазақстан)
Князова А.Ж. – LL.M (Астана, Қазақстан)
Құлжабаева Ж.О. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан)
Мұрзашев Қ.Т. – (Астана, Қазақстан)
Нұрмағамбетов Р.Ғ. – PhD (Челябинск, Ресей)
Примашев Н.М. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан)
Рахымбердин К.Х. – з.ғ.д. (Өскемен,
Қазақстан)
Салықова Д.Ө. – (Астана, Қазақстан)
Тегізбекова Ж.Ч. – з.ғ.к. (Бишкек,
Қызығызстан)

Редактор – **Қолғубаева Г.Б.**
Беттеуші – **Ақылбаева С.А.**
Тел.: 8 (7172) 26-61-29

Қазақстан Республикасы Ақпарат
және коммуникациялар министрлігі
Ақпарат комитетінің
БАҚ есепке қою туралы күзлігі
№ 17761-Ж 25.06.2019 ж.
(Алғашқы есепке қою кезі
№6592-Ж. 07.09.2005 ж.)

Мекен-жайы: Қазақстан Республикасы,
010000, Астана қ., Жеңіс даңғ., 15а
тел.: 8(7172)26-61-22
www.zqai.kz, e-mail: instzak-kz@mail.ru
institutzakonodatelstva@gmail.com

Редакция бағанасы.....7

Мемлекет және құқық теориясы

А.С. АХМЕТОВ Құқықтық мәдениет мазмұнының өзекті
мәселелері.....13

Конституциялық және әкімшілік құқық

Р.Қ. СӨРПЕКОВ Мемлекеттік жастар саясаты туралы
Қазақстан Республикасының заңнамасы: талдау, проблемалар
және жетілдіру.....22

Ж.О. ҚҰЛЖАБАЕВА Қазақстан Республикасындағы
«Құқық» тобы бойынша білім беру бағдарламаларының пән-
аралық және пәнөтпелік талдау.....31

Л.Т. ЖАНҰЗАҚОВА Өкілеттік бойынша заңнаманың
құқықтық негіздері.....40

В.Т. КОНУСОВА Жасанды интеллект саласындағы реттеу
саясаты: құқықтық реттеуге тәсілдерді зерттеу.....48

Л.Б. БОГАТЫРЕВА, Б.А. ТАЙТОРИНА, Г.Т. БАЙСАЛОВА
Төтенше жағдай кезінде заңнамалық деңгейде денсаулық
сақтау жүйесін нормативтік-құқықтық реттеу.....59

С.Қ. ЖЕТПІСОВ, Г.А. АЛИБАЕВА, О.Б. ДУБОВИЦКАЯ
Цифрландыру дәуіріндегі дербес деректерді қорғау:
конституциялық-құқықтық аспект.....68

К.Р. БАЛАБИЕВ, А.Қ. ҚҰРМАНОВА Қазақстанды жаңғы-
рту бағытында сайлау құқығы қағидаларын жүзеге асыру
мәселелері.....77

Азаматтық және азаматтық-процестік құқық

Е.М. АБАЙДІЛДИНОВ, М.Ж. КУЛИКПАЕВА Қазақстан
Республикасында венчурлік кәсіпкерлікті құқықтық реттеуді
дамыту.....87

А.А. АМАНГЕЛДІ Зияткерлік меншік құқығының кейбір
жария құқық салаларымен өзара әрекеттесуі.....97

К.Ж. ҚУАНДЫКОВ, М.Қ. ЖҮСІПБЕКОВА Қоршаған
ортаға келтірілген зиянды өтеудің теориялық және құқықтық
аспектілері.....106

С.А. ӘКІМБЕКОВА Қазақстан Республикасының азамат-
тық процесінде шарттық аумақтық соттылық: теория және
практика мәселелері.....114

И.С. САҚТАҒАНОВА, Ж.О. ОШАҚБАЕВА,
А.Р. ЕНСЕБАЕВА Польша Республикасының әлеуметтік
сақтандыру басқармасының қалыптасуы мен дамуының
негізгі кезеңдері.....123

Қылмыстық құқық және қылмыстық процесс

Е.В. МИЦКАЯ, Б.Е. ИМАШЕВ, А.А. АМАНТАЕВ
Дәлелдемелер мен жедел-ізвестіру, қарсы барлау материалда-
рын бұрмалауды заңнамалық регламенттеуді жетілдіру
туралы.....132

Қ.Е. ИСМАГУЛОВ Қорғалуға құқығы бар куә және оның
жәбірленушінің айғақтарын сақтауға қатысуы.....142

Е.Е. ҚАЖЕНОВ, А.С. ҚАЖЕНОВА, Р.А. БАРСУКОВА Цифрлық технологиялар жағдайындағы қылмыстық заңнама нормаларының санкцияларын құрастырудың жаңа концепциясы.....	151
Э.Б. АБЛАЕВА Қазақстан Республикасының мамандандырылған қылмыстық соттары.....	159
Халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану	
Е.С. ЖАМБАЕВ, Н. СӘУЛЕН, А.Н. САГАДИЕВ Корея Республикасында (Оңтүстік Корея) конституциялық соттың құрылуы және дамуы.....	169
Э.Г. МИРЗАЕВА (Баку қ., Әзірбайжан) Халықаралық үкіметтік емес ұйымдардың мәртебесіне теориялық және практикалық құқықтық тәсілдер.....	175
И.С. САҚТАҒАНОВА Жапонияда еңбекті қорғауды қамтамасыз етудің өзекті мәселелері.....	187
Құқықтық мониторинг	
Е.Н. КАЛИАКПЕРОВА, А.К. ӘБДІРАХМАНОВА Кассациялық өтінішхатты қараусыз қайтару және заңды күшіне енген сот актілерін қайта қарау (Қазақстан Республикасы және Германия).....	197
Мемлекеттік тілдегі заңшығармашылық практикасынан	
Б.А. ШОЛАН Терминдер мен сөз тіркестерін қолданудың кейбір мәселелері.....	207
Жас ғалым мінбері	
А.П. ТРЕТЬЯКОВА (Минск қ., Белоруссия) Беларусь Республикасындағы бірлестік үй меншігіне қатысушылардың және Қазақстан Республикасындағы кондоминиум қатысушыларының құрамын анықтау мәселелері.....	214
А.Ж. РАХМЕТУЛИН Қазақстан Республикасының қылмыстық құқығын және қылмыстық процесін конституцияландырудың негізгі субъектілері.....	221
В.Б. ТАПАКОВА Жаппай тәртіпсіздіктер: азаматтар мен мемлекетті қамтамасыз ету қауіпсіздік мәселелері.....	230
Р.С. ЖАЛТЫРБАЕВА Қазақстанның заң практикасында жасанды интеллектті қолданудың ерекшеліктері мен оның құқықтану мамандығына әсері.....	239
«Жаршының» архивтегі беттері	
А.А. ЖАҒАТУҒАНОВА Аға ғылыми қызметкер Д.М. Шыңғысбаеваның «Заң терминдерінің бірізділігі туралы» атты ғылыми жарияланымна қайта оралғанда.....	250
ЗҚАИ-ның ғылыми қызметі туралы ақпарат.....	255

КОРЕЯ РЕСПУБЛИКАСЫНДА (ОҢТҮСТІК КОРЕЯ) КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ СОТТЫҢ ҚҰРЫЛУЫ ЖӘНЕ ДАМУЫ

Ержан Сағынханұлы Жамбаев¹

Заң ғылымдарының кандидаты, А. Мырзахметов атындағы Көкшетау университетінің доценті, Көкшетау қ., Қазақстан Республикасы, e-mail: zhambaev_es@mail.ru

Нұржан Сәулен

PhD докторы, Парламентаризм институтының бас маманы, Астана қ., Қазақстан Республикасы, e-mail: nuri_saulen@mail.ru

Азамат Нурланұлы Сағадиев

Заң ғылымдарының кандидаты, А. Мырзахметов атындағы Көкшетау университетінің доценті, Көкшетау қ., Қазақстан Республикасы, e-mail: 02-kz@mail.ru

Аннотация. Зерттеу тақырыбы 1988 жылы құрылған мемлекеттегі тарихи заңдылықтар мен қазіргі саяси-құқықтық жағдайды ескере отырып, Корея Республикасының (Оңтүстік Корея) Конституциялық сотының құрылуы мен даму ерекшеліктері, Конституцияны ауқымды қайта қарау және алтыншы республиканы құру болып табылады. Зерттеудің сенімді нәтижелерін алу үшін жалпы ғылыми және арнайы авторлардан басқа, Корея Республикасы Конституциялық Сотының Конституциялық-құқықтық сипаты мен қызметінің мазмұнын ашуға мүмкіндік беретін бірқатар нақты құқықтық әдістері (ресми-құқықтық, жүйелік-құрылымдық және салыстырмалы-құқықтық) қолданылды. Зерттеудің жаңалығы Оңтүстік Корея конституционализмінің элементтерінің бірі – Корея Республикасының Конституциялық сотының қалыптасуы мен дамуының пәндік сипаттамасында жатыр. Корея Республикасының ресми конституциялық құқықтық доктринасының маңызды аспектілері зерттелді. Конституциялық-құқықтық қорғау функциясын іске асыратын Корея Республикасы Конституциялық Сотының тиімділігі құқықтық реттеуді дамыту және конституциялық бақылаудың аса маңызды субъектілерінің (Конституциялық Соттың және басқалардың) қызметі тұрғысынан бағаланады. Мақалада Корея Республикасындағы конституциялық-құқықтық қорғау субъектілерінің жүйесі көптеген мемлекеттік және мемлекеттік емес органдар мен ұйымдарды қамтиды, олардың негізгі орны Корея Республикасының Конституциялық сотына тиесілі. Бұл ретте, Кореяның құқықтық жүйесінің сипаттамалары ретінде авторлар Конституциялық Соттың практикалық қызметінде сот прецедентінің қолданылуын талдайды, осы мәселе бойынша әртүрлі көзқарастарды қарайды. Корея Конституциялық соты өз шешімдеріне үнемі және дәйекті түрде сілтеме жасайтыны атап өтілді, зерттеушілер сондай-ақ Конституциялық Сот институтының тиімділігін атап көрсетеді, конституциялық бақылауды іске асыру ісінде Конституциялық Соттың белсенді практикалық қызметі кезінде қол жеткізілген өзінің ерекше ұлттық Конституциялық бірегейлігі мен құқықтық дәстүрлерімен Оңтүстік Корея мемлекетінің прогрессивтілігі мен жоғары дамуы туралы баршаға белгілі фактіні атап көрсетеді.

Түйін сөздер. Конституциялық Сот, Оңтүстік Корея, конституциялық-құқықтық қорғау, құқықтық саясат, қорғау субъектілері.

СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ КОНСТИТУЦИОННОГО СУДА В РЕСПУБЛИКЕ КОРЕЯ (ЮЖНАЯ КОРЕЯ)

Жамбаев Ержан Сағынханович

Кандидат юридических наук, доцент Кокшетауского университета имени А. Мырзахметова, г. Кокшетау, Республика Казахстан, e-mail: zhambaev_es@mail.ru

¹ Хат-хабарларға арналған автор

Саулен Нуржан

Доктор PhD, главный специалист Института парламентаризма,
г. Астана, Казахстан, e-mail: nuri_saulen@mail.ru

Сагадиев Азамат Нурланович

Кандидат юридических наук, доцент Кокшетауского университета
имени А. Мырзахметова, г. Кокшетау, Республика Казахстан, e-mail: 02-kz@mail.ru

Аннотация. Предметом исследования являются особенности становления и развития Конституционного Суда Республики Корея (Южная Корея) с учетом исторических закономерностей и современной политико-правовой ситуации в государстве, который был учрежден в 1988 г., вместе с масштабным пересмотром Конституции и созданием Шестой республики. Для получения достоверных результатов исследования помимо общенаучных и специальных авторы также использовали ряд специфических юридических методов (формально-юридический, системно-структурный и сравнительно-правовой), что позволило раскрыть конституционно-правовую природу и содержание деятельности Конституционного Суда Республики Корея. Новизна исследования заключается в предметной характеристике одного из элементов Южнокорейского конституционализма – становление и развитие Конституционного Суда Республики Корея. Изучены наиболее важные аспекты официальной конституционно правовой доктрины Республики Корея. Эффективность Конституционного Суда Республики Корея, реализующего функцию конституционно-правовой охраны, оценивается с позиции развития правового регулирования и деятельности наиболее важных субъектов конституционного контроля (Конституционного Суда и других). В статье отмечается, что система субъектов конституционно-правовой охраны в Республике Корея включает в себя множество государственных и негосударственных органов и организаций, основное место среди которых принадлежит Конституционному Суду Республики Корея. При этом, в качестве характеристик правовой системы Кореи, авторами анализируется применение судебного прецедента в практической деятельности Конституционного Суда, рассматриваются различные точки зрения по данному вопросу. Авторами статьи сделан ряд выводов о высоком уровне конституционно-правового развития в целом Республики Корея, и ее Конституционного Суда в частности. Отмечается, что Конституционный Суд Кореи, постоянно и последовательно ссылается на свои собственные решения, исследователи также выделяют эффективность института Конституционного Суда, подчеркнут всем известный факт о прогрессивности и высокой развитости государства Южной Кореи, со своей исключительной национальной конституционной идентичностью и правовыми традициями, которое безусловно достигнуто при активной практической деятельности Конституционного Суда, в деле реализации конституционного контроля.

Ключевые слова. Конституционный Суд, Южная Корея, конституционно-правовая охрана, правовая политика, субъекты охраны.

FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE CONSTITUTIONAL COURT IN THE REPUBLIC OF KOREA (SOUTH KOREA)**Zhambayev Yeran Sagynkhanovich**

Candidate of Law, Associate Professor of A. Myrzakhmetov Kokshetau University, Kokshetau city, Republic of Kazakhstan, e-mail: zhambaev_es@mail.ru

Saulen Nurzhan

PhD, Chief Specialist of the Institute of Parliamentarism, Astana city, Kazakhstan, e-mail: nuri_saulen@mail.ru

Sagadiev Azamat Nurlanovich

Candidate of Law, Associate Professor of A. Myrzakhmetov Kokshetau University, Kokshetau city, Republic of Kazakhstan, e-mail: 02-kz@mail.ru

Abstract. *The subject of the study is the peculiarities of the formation and development of the Constitutional Court of the Republic of Korea (South Korea), taking into account historical patterns and the current political and legal situation in the state, which was established in 1988, together with a large-scale revision of the Constitution and the creation of the Sixth Republic. In order to obtain reliable research results, in addition to general scientific and special ones, the authors also used a number of specific legal methods (formal-legal, systemic-structural and comparative-legal), which allowed to reveal the constitutional-legal nature and content of the activities of the Constitutional Court of the Republic of Korea. The novelty of the research lies in the subject characteristic of one of the elements of South Korean constitutionalism – the formation and development of the Constitutional Court of the Republic of Korea. The most important aspects of the official constitutional and legal doctrine of the Republic of Korea have been studied. The effectiveness of the Constitutional Court of the Republic of Korea, which implements the function of constitutional and legal protection, is assessed from the perspective of the development of legal regulation and the activities of the most important subjects of constitutional control (the Constitutional Court and others). The article notes that the system of subjects of constitutional and legal protection in the Republic of Korea includes many state and non-state bodies and organizations, the main place among which belongs to the Constitutional Court of the Republic of Korea. At the same time, as characteristics of the Korean legal system, the authors analyze the application of judicial precedent in the practice of the Constitutional Court, consider various points of view on this issue. The authors of the article made a number of conclusions about the high level of constitutional and legal development in general of the Republic of Korea, and its Constitutional Court in particular. It is noted that the Constitutional Court of Korea constantly and consistently refers to its own decisions, researchers also highlight the effectiveness of the institution of the Constitutional Court, emphasize the well-known fact about the progressiveness and high development of the state of South Korea, with its exceptional national constitutional identity and legal traditions, which is certainly achieved with the active practical activity of the Constitutional Court, in the implementation of constitutional control.*

Keywords. *Constitutional Court, South Korea, constitutional and legal protection, legal policy, subjects of protection.*

DOI: 10.52026/2788-5291_2023_74_3_169

Кіріспе

Корея Республикасы (Оңтүстік Корея) Корей түбегінің оңтүстік бөлігінде орналасқан, тарихи және саяси жағынан өзінің ең жақын көршісі – Корея Халықтық Демократиялық Республикасынан (бұдан әрі – КХДР) бөлініп, этникалық жағынан туысқан халықтар арасында тұрақты қайшылықтар мен қақтығыстар тудыратын түбегейлі өзгеше даму векторын таңдады. Белгіленген суайрық қоғамдық өмірдің көптеген салаларында, соның ішінде құқықтық салаларда да көрінеді, осыған байланысты Корея Республикасындағы конституциялық құқықтық қорғаудың КХДР-дағы ұқсас жүйеден айырмашылығы өте маңызды. Корея Республикасының Америка Құрама Штаттарымен (бұдан әрі – АҚШ) тығыз ынтымақтастығы көптеген зерттеушілерді мемлекеттің батысқа қарай бағдарлануы және демократиялық бастамаларды, адам мен азаматтың негізгі құқықтары мен бостандықтарын тану және қорғау институттарын заңнамалық тұрғыдан белгілеу туралы ойын нығайтты

[1]. Сонымен қатар, Корея Республикасының өзінде демократияландыру процестері жиі дұрыс бағаланады.

Біз қандай шартты бағалау дискурстарын қозғамасақ та, Оңтүстік Корея бүгінгі таңда жоғары дамыған мемлекет болып табылады (мысалы, Оңтүстік Корея инновациялық дамудың әлемдік рейтингінде, сондай-ақ БҰҰ электрондық үкіметінің даму рейтингінде соңғы бес жылда көшбасшы орында тұр). Көптеген зерттеушілер елдің мемлекеттік басқаруды жаңғыртуға, ақпараттық қоғам құруға және геосаясатта маңызды рөл атқаратын және өзінің айрықша құқықтық бірегейлігіне ие жоғары технологиялық, ғылымды қажетсінетін өндіріске бағдарланғанын атап өтті [2, 99-100 б.].

Ван Юнай (Хитотсубаши университетінің заң ғылымдарының докторы, Токио, Жапония) өзінің жарияланымдарының бірінде Оңтүстік Кореяны әлеуметтік мәдениет пен мемлекеттік билік қатар өмір сүретін және билік оларға тәуелді болатын мәдениет пен билік сегменттері бар аралас қоғам ретінде

сипаттады. Сонымен қатар, Оңтүстік Корея мәдениеті «корей заңдылығы» қағидасымен сипатталады, бұл корей қоғамындағы барлық адамдар ағайынды екенін білдіреді, бірақ олардың міндеттері мен жауапкершіліктері атқаратын жағдайына байланысты ерекшеленеді [3, 149 б.].

Әлбетте, әлеуметтік-құқықтық жүйенің ерекшелігі сөзсіз жекелеген құқықтық құрылымдарға, ең алдымен конституциялық-құқықтық сипатта жобаланады, олардың арасында Корея Республикасының Конституциялық Сотына (бұдан әрі – Конституциялық Сот) ерекше орын беріледі.

Материалдар мен әдістер

Салыстырмалы-құқықтық әдіс, сондай-ақ конституциялық құқық саласындағы отандық және шетелдік ғалымдардың еңбектерінде ұсынылған, ақпаратты алу мен таратуды реттеу проблемаларына арналған цифрландыру идеялары зерттеудің әдіснамалық негізі болып табылады. Жұмыста келесі зерттеу әдістері қолданылады: жүйелік-құрылымдық әдіс, талдау және синтез әдістері, формальды-құқықтық әдіс.

Негізгі ережелер

Корея Республикасында Конституциялық Сот 1988 жылы Конституцияны жаппай қайта қараумен және алтыншы республиканы құрумен бірге құрылды. Бесінші республикада қалыптасқан режим жаңа әскери үкіметтің басында құрылды², әдетте әскери диктатура деп аталады, ал алтыншы республикаға көшу азаматтық құқықтар мен бостандықтардың конституциялық кепілдіктерін, Республика Президентін тікелей сайлауды және басқа да демократиялық қайта құруларды белгілеуді білдірді.

Жоғарғы Соттың Бас судьясы Конституциялық Соттың алқаларын құруға қатысады. Конституциялық Соттың барлық тоғыз судьясын Республика Президенті тағайындайды.

Кореяның Конституциялық Соты конституциялық құндылықтар мен принциптерді белсенді қорғаушы ретінде жоғары беделге ие болды: сот мемлекетке қатысты азаматтық істер бойынша шешімдерді дереу орындауға тыйым салған заңды конституциялық емес деп таныған алғашқы істен бастап, өзінің қызмет еткен 30 жыл ішінде 2000-нан

астам шешім толық немесе ішінара конституциялық емес деп таныды³. Корея Конституциялық Сотының шешімдері істің барлық қатысушыларының ұстанымдарын баяндайтын және олардың дәлелдерін мұқият талдайтын, әртүрлі конституциялық-құқықтық теориялар мен шетелдік тәжірибелерді ұсынатын жан-жақты және толық дәлелдерді қамтиды. Конституциялық Соттың сайтында шешімдердің көпшілігі тек корей тілінде ғана емес, сонымен қатар ағылшын тілінде де осы шешімдердің мәтіндері бойынша тиімді іздеу жүйесімен ұсынылған.

Бұдан әрі Корея Республикасындағы конституциялық-құқықтық қорғау субъектілерінің жүйесіне көптеген мемлекеттік және мемлекеттік емес органдар мен ұйымдар кіретінін, олардың арасында негізгі орын Корея Республикасының Конституциялық Сотына тиесілі екенін атап өту қажет деп санаймыз. Конституциялық бақылаудың жоғарғы органы Корея Республикасының Конституциялық Соты болып табылады (оның моделі негізінен континенттік құқықтан алынған [4, 28-29 б.], Конституцияның VI тарауының ережелері, сондай-ақ «Конституциялық Сот туралы» заң негізінде қалыптасады және жұмыс істейді (1988 жылы 05 тамызда жарияланған). Соған қарамастан, Корея Республикасындағы конституциялық бақылау органы 1948 жылы, яғни Еуропалық және бұрын барлық азиялық Конституциялық Соттардың көпшілігі пайда болғанға дейін құрылған деп есептейді. Қалыптасқаннан кейінгі барлық кезеңде осы органның мәртебесі, өкілеттіктері мен атауы бірнеше рет өзгерді. Корея Республикасы Конституциялық Сотының маңыздылығын сипаттай отырып, оның мүшелерінің бірі – зерттеуші судья Ким Бок Жи: «... Құндылықтар мен құқықтық тәртіп жүйесінің негіздерін бекітетін, мемлекеттік биліктің құрылымын және оның қағидаттарын айқындайтын және әрбір адамның құқықтарына кепілдік беретін Конституция Кореяның ең жоғары Заңы болып табылады... биліктің бірде-бір тармағына Конституцияны бұзуға жол берілмейді. Іс жүзінде барлық билік органдарының, соның ішінде заң шығарушы органдардың іс-әрекеттерінің конституциялылығына қарсы шығуға болады. Осылайша, Конституциялық Сот төрелігі жүйесі конституциялық қақтығыс болған жағдайда

² Бесінші республика // Дусан энциклопедиясы. https://www.doopedia.co.kr/search/encyber/new_totalSearch.jsp (жүзінген күні: 16.03.2023 г.).

³ Корея Республикасы Конституциялық сотының ресми сайты. URL: <https://www.court.go.kr/site/kor/stats/newEventStaticBoard1.do> (жүзінген күні: 16.03.2023 г.).

өз шешімдерін конституциялық қағидаттарға негіздей отырып, конституциялық тәртіпті қорғайды» - деп атап өтті [5, 11-12 б.].

Құқық қолдану практикасы Конституциялық Соттың жаһандық құқықтық процестерге белсенді қатысуын айқын растайды. Осылайша, 2004 жылы Ұлттық Ассамблея (Корея Республикасының Парламенті) Мемлекет басшысын (сол кезде Му Хенді) оның біліксіздігіне және көмекшілерінің сыбайлас жемқорлық жанжалдарына қатыстылығына байланысты қызметінен шеттету туралы қарарға (резолуция) дауыс берді [6]. Конституциялық Сот Но Му Хеннің легитимділігінің жоғары деңгейін ескере отырып, дауыс беру нәтижелері бойынша Ұлттық Ассамблея шығарған импичмент туралы қарарды қолдамады⁴. 2014 жылдың соңында Конституциялық Сот алғаш рет партияның Солтүстік Кореяның саяси жүйесін қолдауына (партия жетекшісі Ли Сок Ки мемлекетке қарсы әрекет жасады деген айыппен ұсталды) және демократия принциптерін бұзуына байланысты Біріккен үдемелі партияның қызметін тарату және оған тыйым салу туралы өзінің айрықша өкілеттігін жүзеге асырды. Құқықтық бола отырып, Конституциялық Сот өзінің құқық қорғау қызметінде де қоғамдық мораль нормаларын басшылыққа алады. Мысалы, азаматтың интимдік қызметтерге тыйым салуды жою туралы сот істерінің бірінде Конституциялық Сот теріс шешім қабылдады, осыған байланысты (судья Ким Чанг Йонг түсіндіргендей) «ырықтандырудың (либерализация) өсіп келе жатқан тенденциясы жыныстық қатынасты коммерцияландыруға негіз бола алмайды» деп түсіндірді. Конституциялық сот ісін жүргізудің белгілі бір ерекшелігін сот төрелігінің нәтижесі процестен гөрі маңызды және ол әділ болуы керек деген сот төрелігінің материалдық-құқықтық бағыты анықтайды [7, с. 28-29].

Сонымен қатар, Кореяның құқықтық жүйесінің сипаттамаларының арасында жалпы орын ретінде оның роман-германдық құқықтық дәстүрге жататындығы ғана емес, сонымен бірге бұл жүйе сот прецедентімен мүлдем сипатталмайтындығы көрсетілген. Сол кездегі Сеул Ұлттық университетінің профессоры, кейінірек Кореяның Халықаралық қылмыстық сотының судьясы болған профессор Сонгтың редакциясымен дайындалған «Кореяның заңы мен құқықтық жүйе-

есіне кіріспе» кітабында былай айтылған: «Корея соттары *stare decisis* доктринасын АҚШ-тағы соттар түсінгендей мойындамайды», - деп мәлімделді. 30 жылдан кейін шыққан тағы бір беделді басылымда: «...Кореяның құқықтық жүйесінде *stare decisis* принципі немесе прецеденті болмайды» - деп белгіленген. Алайда, төменгі тұрған соттар Жоғарғы Сот өз тәжірибесінде тұжырымдаған құқықтық түсіндірмелерді ұстануға бейім болғандықтан, Жоғарғы соттың шешімдері құқықтың екінші қайнар көзі ретінде қарастырылады»⁵.

Нәтижелер мен талқылаулар

Зерттеу нәтижелері бойынша қысқаша қорытынды шығарсақ:

1) өз шешімдеріне үнемі және дәйекті түрде сілтеме жасайтын Кореяның Конституциялық Соты, әдетте, бұрын айтылған құқықтық ұстанымды қайта қарайтынын анық көрсете отырып және оның шешімдерінің тұжырымдалуынан көрініп тұрғандай, алдыңғы шешімдерде тұжырымдалған пікірлерден ауытқуды түсіндіруді міндетті деп санайды;

2) Корея Республикасының Конституциясы өзінің мазмұны мен құрылымы бойынша батыс мемлекеттерінің негізгі заңдарымен көп ұқсастыққа ие, демократиялық бағдарланған және Конституциялық Соттың тиімді институтын белгілейді;

3) Оңтүстік Корея өзінің ерекше ұлттық конституциялық бірегейлігі мен құқықтық дәстүрлері бар прогрессивті және жоғары дамыған мемлекет болып табылады.

Қорытынды

Осылайша, Корея Республикасының Конституциялық Соты (Оңтүстік Корея) ұлт құқықтарын қамтамасыз етуге бағытталған деп айтуға болады және мұны қарапайым азаматтардың жоғары өмір сүру деңгейінің дәлелі ретінде өте тиімді етеді.

Корея Республикасының Конституциялық Соты (Оңтүстік Корея) заңдардың конституциялылығы, импичмент, саяси партияның таратылуы, Конституциялық Сотқа тікелей берілген конституциялық өтініштер, сондай-ақ мемлекеттік және/немесе жергілікті өзін-өзі басқару органдарының қатысуымен юрисдикциялық даулар сияқты конституциялық мәселелерді қарайды.

⁴ Корея Республикасының КС Президент Но Му Хенге импичмент жариялау туралы қарарды қолдамады // Интернет-сайт «РБК». – URL: <https://www.rbc.ru/politics/14/05/2004/5703b6279a7947783a5a566a> (жүзінген күні: 16.03.2023 г.).

⁵ Introduction to Korean Law. Korea Legislation Research Institute. Seoul: Springer, 2013. P. 7 (жүзінген күні: 16.03.2023 г.).

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Болдырев В.Е. Политика США по распространению демократии: пример Южной Кореи / В.Е. Болдырев // Россия и АТР. 2013. № 4. С. 73–79.
2. Койбаев Б.Г. Правовые аспекты информатизации в Республике Корея / Б.Г. Койбаев, З.Т. Золоева // Гуманитарные и юридические исследования. 2015. № 1. С. 96–100.
3. Нагорная И.И. Ван Юнай. Смертная казнь и общество в Восточной Азии – как понимать и сравнивать смертную казнь в Китае, Японии и Южной Кореи. Wang Y. The death penalty and society in East Asia – how to understand and compare the death penalty in China, Japan and South Korea / И.И. Нагорнова // Hitotsubashi J. Of law and politics. – Tokyo, 2012. vol. 40, febr. P. 1–14 // Социальные и гуманитарные науки. Отечественная и зарубежная литература. Серия 4: Государство и право. Реферативный журнал. 2013. № 1. С. 147–151.
4. Бондаренко А.В. Конституционная жалоба на нарушение основных прав законами до применения их в деле в системе конституционного контроля Республики Корея / А.В. Бондаренко // Конституция Российской Федерации – 20 лет: итоги и перспективы: Восьмые конституционные чтения: материалы науч. – практ. конф. Владивосток: Изд-во ДВФУ, 2014. С. 28–32.
5. Джи К.Б. Конституционное правосудие и защита прав меньшинств в Республике Корея / К.Б. Джи // Журнал конституционного правосудия. 2014. № 4. С. 10–18.
6. Штефан Е. Конституционный Суд Южной Кореи вынесет свой вердикт по вопросу об импичменте 14 мая / Е. Штефан // Сеульский вестник. 2004. – URL: <http://vestnik.kr/policy/1382.rss>
7. Юрковский А.В. Республика Корея: некоторые особенности конституционного строительства политической системы / А.В. Юрковский // Сибирский юридический вестник. 2004. № 3. С. 27–30.

REFERENCES

1. Boldyrev V.E. Politika SShA po rasprostraneniju demokratii: primer Juzhnoj Korei / V.E. Boldyrev // Rossiya i ATR. 2013. № 4. S. 73–79.
2. Kojbaev B.G. Pravovye aspekty informatizacii v Respublike Koreja / B.G. Kojbaev, Z.T. Zoloeva // Gumanitarnye i juridicheskie issledovanija. 2015. № 1. S. 96–100.
3. Nagornaja I.I. Van Junaj. Smertnaja kazn' i obshhestvo v Vostochnoj Azii – kak ponimat' i sravnivat' smertnuju kazn' v Kitae, Japonii i Juzhnoj Koree. Wang Y. The death penalty and society in East Asia – how to understand and compare the death penalty in China, Japan and South Korea / I.I. Nagornova // Hitotsubashi J. Of law and politics. – Tokyo, 2012. vol. 40, febr. P. 1–14 // Social'nye i humanitarnye nauki. Otechestvennaja i zarubezhnaja literatura. Serija 4: Gosudarstvo i pravo. Referativnyj zhurnal. 2013. № 1. S. 147–151.
4. Bondarenko A.V. Konstitucionnaja zhaloba na narushenie osnovnyh prav zakonami do primeneniya ih v dele v sisteme konstitucionnogo kontrolja Respubliki Koreja / A.V. Bondarenko // A.V. Bondarenko // Konstitucija Rossijskoj Federacii – 20 let: itogi i perspektivy: Vos'mye konstitucionnyye chtenija: materialy nauch. – prakt. konf. Vladivostok: Izd-vo DVFU, 2014. S. 28–32.
5. Dzhi K.B. Konstitucionnoe pravosudie i zashhita prav men'shinstv v Respublike Koreja / K.B. Dzhi // Zhurnal konstitucionnogo pravosudija. 2014. № 4. S. 10–18.
6. Shtefan E. Konstitucionnyj Sud Juzhnoj Korei vyneset svoj verdikt po voprosu ob impichmente 14 maja / E. Shtefan // Seul'skij vestnik. 2004. – URL: <http://vestnik.kr/policy/1382.rss>
7. Jurkovskij A.V. Respublika Koreja: nekotorye osobennosti konstitucionnogo stroitel'stva politicheskoy sistemy / A.V. Jurkovskij // Sibirskij juridicheskij vestnik. 2004. № 3. S. 27–30.